# بۇل پارتیا مەن مەملەكەت تاریحندا تۇڭعش رەت بولدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

"شیزاڭ بەیبىت ازات بولعان 70 جىلدان بەرى پارتیا ورتالىق كومیتەتىنىڭ پارەمەندى باسشىلىعىندا، بۇكىل ەل حالقىنىڭ زور كۇشپەن قولداۋىندا، شیزاڭداعى ۴ار ۇلت كادر ـ بۇقاراسى قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزىپ، قايسارلىقپەن شايقاس جاسادى، قوعامدىق ۇتۇزىم تاریحي سىپاتتى قارىشتاۋدى جۇزەگە اسىرىپ، ەكونومیكا، قوعام جالپى بەتتىك دامۇدى جۇزەگە اسىرىپ، حالىق تۇرمىسى بارىنشا جاقسارىپ، قالا، اۋىلدىڭ بەت ـ بەينەسى بۇرىنعىدان مۇلدە وزگەشە تۇسكە ەندى". باس شۇجي شي جینپیڭنىڭ ۴سوزىنىڭ ایىنى اسقاق، ارىنى ەرەك بولدى. امالیات جۇڭگو كومۇنیستىك پارتیاسى بولماسا، جاڭا جۇڭگو بولماق ەمەس ەكەندىگىن، جاڭا شیزاڭ دا بولماق ەمەس ەكەندىگىن، پارتیا ورتالىق كومیتەتىنىڭ شیزاڭ قىزمەتى جونىندەگى باعىت ـ سایاساتتارىنىڭ بۇكىلدەي دۇرىس ەكەندىگىن دالەلدەدى.

جۇڭگو كومۇنیستىك پارتیاسى ورتالىق كومیتەتىنىڭ باس شۇجیى، ەمەلەكەت ۴توراعاسى، ورتالىق اسكەري ىستەر كومیتەتىنىڭ ۴توراعاسى ساناتىندا شیزاڭعا كەلىپ شیزاڭنىڭ بەیبىت ازات بولعاندىعىن قۇتتىقتاۋ پارتیا مەن ەمەلەكەت تاریحىندا تۇڭعش رەت بولدى. باس شۇجي شي جینپیڭ بالاي دەپ باسا دارىپتەدى: "پارتیا ورتالىق كومیتەتىنىڭ شیزاڭ قىزمەتىنە دەگەن قولداۋىن، شیزاڭداعى ۴ار ۇلت كادر ـ بۇقاراسىنا دەگەن قامقورلىعىن تولىق ۴بىلدىرۇ كەرەك".

"مەن پارتیا ورتالىق كومیتەتى اتىنان قارلى القاپتى ۇستىرتتە كۇرەس جۇرگىزىپ جاتقان شیزاڭداعى ۴ار ۇلت كادر ـ بۇقاراسىن قىزۇ قۇتتىقتايمىن جانە ولاردان شىنايى حال سۇرايمىن!".

### شیزاڭنىڭ جولى:
## شیزاڭ جەرىندەگى سایىپ قراندار عانا ۇشپەن وتە الاتىن جەر بولۇدان قالدى

شیزاڭنىڭ وزگەرىسىنە نازار سالۇ جولدان باستالادى.

دۇنیە ۴جۇزىنىڭ جوتاسى، مىڭ جىلدىق قار ـ مۇز، اسقار تاۋلارمەن، ۴زاۋلىم قۇزدار. جەر قۇرىلىمى شارت ـ جاعدایى كۇردەلى، وعان قوسا ۴ۇستىرت، سۇىق، وتتەگى تاپشى، باتىس وڭتۇستىكتەگى وسى شەكارا ۴وڭىر ۇزاق ۇاقىتتار بویى "تەك شیزاڭ جەرىندەگى سایىپ قراندار عانا ۇشپەن وتە الاتىن جەر" دەپ سۇرەتتەلگەن.

ازاتتىقتان بۇلگەرى شیزاڭدا اۋتوكولىك قاتىناىتىن بىردە ـ ۴بىر جول كوزگە شالدىقپايتىن. 100 مىڭداعان جول سالۇشى ارمیا مەن حالقتىڭ جاپالى شایقاس جۇرگىزۇىنىڭ ارقاسىندا، اقىرى، 1954 ـ جىلى سىچۇان ـ شیزاڭ، چیڭحاي ـ شیزاڭ تاس جولى لاساعا دەيىن تۇتاسقان وسى ۴بىر ساتتە شیزاڭدا تاس جول بولماۋ تاریحى ایاقتالدى. بۇل سانسىزداعان ادامدارداڭ جاتسا ـ تۇرسا كوكەينە ۇیالاعان ارماندارى ەدى، كوزگە ىستىق جاس تولدى!

جول، شیزاڭ جونىنەن العاندا، تاڭعاجایىپ كەرەمەت، وزگەرىس، ۴ۇمىت ەدى.

2006 ـ جىلى چیڭحاي ـ شیزاڭ تەمىر جولىنىڭ تۇتاس جەلىسىندە پویەز قاتىنادى، شیزاڭعا اقىرى تەمىر جول تۇتاستى. شیزاڭعا كىرەتىن ەكىنشى "اسپان جولى" ـــ باس شۇجي شي جینپیڭ باستان ـ ایاق كوڭىل بولگەن سىچۇان ـ شیزاڭ تەمىر جولى ەدى. بەيجیڭدەگى كەزىندە ول وسى ۴س جونىندە ورتالىق كومیتەت ساياسي بیۇروسى تۇراقتى كومیتەتىنىڭ ۴ماجلىسىن باسقارىپ، اقىلداسپ ورنالاسترۇ جاسادى، تالاي رەت قىزمەتتى بلگەرىلەتۇ جونىندە ماڭزدى نۇسقاۋ بەردى.

7 ـ ایدىك 22 ـ كۇنى تاڭ سارىدە باس شۇجي شي جینپیڭ سىچۇان ـ شیزاڭ تەمىر جولىنىڭ ماڭزدى توراپ بەكەتى ـــ لینجى پویەز بەكەتىنە كەلدى.

بەكەت تەكشەسىندەگى ەكى كورمە تاقتاسى قۇرالىپ، یرەلەڭدەگەن رەلیس سیاقتى سۇرەت قالپىتاستردى. اسقار تاۋ، تەرەڭ شاتقالدى، ۴دارىا ـ وزەندى ەندەي وتكەن سىچۇان ـ شیزاڭ تەمىر جولىنداعى وسى ەكى جەلىنىڭ قیىندىق دەڭگەيى الەمدە سیرەك كەزدەسەدى.

مۇنىڭ ۴برى لاسادان لینجعا دەيىنگى بولىك. بۇل شیزاڭداعى تۇڭعش ەلەكترلەنگەن تەمىر جول، وتكەن ایدا پویەز قاتىناپ، سىكە قوسلاعاننان كەيىن، ەكى قالا اراسىندعى قاتىناۋ ۇاقىتى 3 ساعاتتان استامعا قىسقاردى.

1998 ـ جىلعى 6 ـ اي ۴الى ەسىمزدە، سول كەزدە فۇجیان ولكەلىك پارتكومىنىڭ ورىنباسار شۇجیىي مىندەتىن اتقاراتىن شي جینپیڭ العاش رەت شیزاڭعا كەلدى، بۇل فۇجیاننىڭ 1 ـ توپتاعى شیزاڭعا كومەكتەسۇشى كادرلارىن الىپ قایتىپ، 2 ـ توپتاعىلارىن جەتكىزىپ سالۇ ۇۇشىن ەدى. لاسا گۇڭگا اۋەجایىنان لینجى با ـ ي قالاشعىنا بارۇ ۇۇشىن، ول اۋتوكولىككە وتىرىپ تۇپ ـ تۇرا ۴بىر كۇن ۴جۇردى. بۇگىنگى ارقىلى كەشەگىنى ەسكە الىپ، وي تەبىرەنستەرى تىزبەكتەلە ۴تۇستى: "سول كەزدەگى جول جاعدایى ەرەكشە قاتەرلى ەدى، باعما جاراي، كوشكىنگە جولقپادىم، قساڭ جەردى ەكى اعاش كولدەنەڭدەپ توسپ قالىپتى، ۴بىز كولىكتەن ۴تۇسپ الىپ تاستادىق. فۇجیاننان شیزاڭعا كومەككە جىبەرىلگەن كادرلار موتوعا دەيىنگى جەرگە اتقا ۴مىنىپ باراتىن".

تاعى ۴بىر كورمە تاقتاسى ـــ یا ـ اننان لینجعا دەيىنگى بولىك تىپتەن قیىننىڭ قیىنى ەدى. باس شۇجي شي جینپیڭ ۇقساماعان "داۇىردەگى" بىرنەشە گرانیت تاستىڭ الدىندا ایالداپ، "شامامەن ۴بىر میلیارد جىل" دەپ تاڭبالانعان بىرەۇىن الىپ، دەن قویا ۇڭىلە قاراپ: "بۇل ۴بىز كوز جەتكىزە الماىتىن ۇاقىت ۇعمى ەكەن"، ـ دەدى.

"قاندای تاۋ جىنسى ەڭ قیىندىق تۇدىرادى؟".

"تۇنبا جىنىس. قۇرىلىس جۇرگىزۇدە قاتتى جەردەن گورى جۇمساق جەردەن قورقۇ كەرەك. الایدا قازىرگى ماشىنالاسۇ دەڭگەيىن بۇرىنعىمەن سالىستىرۇعا كەلمەيدى، بارلىعى ۴وزىمىزدىڭ تەحنیكامىز".

"علىم ـ تەحنیكادا جاڭالىق اشۇدىڭ شەشۇشى رولىن ساۇلەلەندىرۇ كەرەك". باس شۇجي ولاردى تۇراقتاندىرىپ بىلاي دەدى: "سىزدەردىڭ جوبالارىڭىز وتە عىلمي، جالپى جول بولىگى بوینشا بلگەرىلەتىلپ جاتىپتى، مۇنى كورىپ قاتتى جەلپىندىم"، "'ەكى جول' رۇحىن ۇزدىكسىز اسقاقتاتىپ، باتىلدىقپەن شایقاس جۇرگىزىپ، ۴بىر ـ بىرلەپ قامال الۇ كەرەك. ىستەگەن ەكەنبىز، ۴سوزسىز، جاقسى ىستەۇىمىز كەرەك".

پویەزعا شعىپ، تەرەزەدەن سىرتقا كوز جىبەردى. وزەن سۇى جوڭكىلە اعۇدا، شاتقالدان، تۇنەلدەن، ۇلكەن كوپىردەن ۴وتتى، بىردە بیىك جالاما قۇزدار، بىردە جاپ ـ جاسىل بىتىك ورماندار، بىردە قاتار ـ قاتار سالىنعان عیماراتتار، بىردە ەڭبەك كورىگىن قىزدىرعان دۇماندى قۇرىلىس ورنى كوزگە تۇسەدى. بۇل جول جاپا ـ ماشاقاتپەن كەلدى، بۇل جول تەك تىنىس تىرشىلىك، ومىرشەڭدىك كۇش اكەلدى، ۴دال باس شۇجي شي جینپیڭ ایتقاندای، سىچۇان ـ شیزاڭ تەمىر جولىن ساۇ "باتىس بولىك ۴وڭىرىنىڭ، اسىرەسە، سىچۇان ـ شیزاڭ ەكى ولكە، رایوننىڭ ەكونومیكالىق، قوعامدىق دامۇىن بلگەرىلەتۇ جونىنەن ەرەكشە ماڭزدى ۴مان الادى".

پویەزدە باس شۇجي قاتىستى جولداستاردى شاقىرىپ، تەمىر جول جوباسى ماسەلەسىن ۇزدىكسىز تىڭداپ اقىلداستى.

سىچۇان ـ شیزاڭ لەنیاسىنان ۇلان ـ بایتاق باتىس بولىكتەگى شەكارا ۴وڭىر تەمىر جول قۇرىلىسى تورابىنا كوز تاستاعان باس شۇجي شي جینپیڭ تەرەڭ ماعىنادا بىلاي دەدى:

"بۇكىل ەلدىڭ قاتىناس قاریتاسى بەينە ۴بىر سۇرەت سیاقتى، جۇڭگونىڭ ورتا بولىگى، شىعىس بولىگى، شىعىس سولتۇستىك ۴وڭىرىنىڭ بارلىعى نازىك سىزبا، باتىس بولىكتە اق جەر وتە كوپ، الداعى جەردە تولقتاپ بەدەرلەپ، كورىكتى جۇڭگونىڭ قاتىناسىن اناۇرلىم كورىكتى ەتىپ ایشقتاپ سىزۇ كەرەك. تولىق دالەلدەپ، عىلمي جوبالاۇ كەرەك، تەمىر جول قۇرىلىسىندا ۇلكەن ەسپە جاساۇ كەرەك".

1952 ـ جىلى 1 ـ ایدا شي جۇڭشۇن جولداس بانچاندى شیزاڭعا جەتكىزۇ جانە ۇلت ماسەلەسى جونىندەگى بىرنەشە بایانداماسىندا پارتیا ورتالىق كومیتەتىنىڭ شیزاڭدى جونگە ساۇ باعىتى تۇرالى بىرنەشە ۇسىنىس قویدى. ماۇ زىدۇڭ جولداس وسى ۇسىنىستى قابىلداپ، ىلە ـ شالا امالیاتتا ورىندادى.

"پارتیا ورتالىق كومیتەتى ۴س جۇزىندىكپەن ۇشتاستىرىپ، تۇرلىشە مەزگىلدەگى شیزاڭدى جونگە ساۇ جالپى جوباسىن جاسادى. 70 جىلدان بەرى ۴بىز وسىنداي ۴بىر قادام، ۴بىرقادام ساىن ۴جۇرىپ كەلەمىز".

پارتیا 18 ـ قۇرىلتایىنان بەرى باس شۇجي شي جینپیڭ بلگەرىندى ـ كەيىندى 2015 ـ جىلى، 2020 ـ جىلى ورتالىقتىڭ 6 ـ رەتكى، 7 ـ رەتكى شیزاڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ماجلىسىنە قاتىناستى ۴ارى ماڭزدى ۴سوز سویلەدى، جاڭا داۇىردەگى پارتیانىڭ شیزاڭدى جونگە ساۇ جالپى جوباسى قارلى القاپتاعى ۇسىنىرتكە كەڭىنەن تارادى.

مالىمەت بەرۇ ماجلىسىندە اۋتونومیالى رایوندىعى جاۇاپتى جولداستار جاڭا داۇىردەگى پارتیانىڭ شیزاڭدى جونگە ساۇ جالپى جوباسىن "شیزاڭ قىزمەتىنىڭ ارقاۇى مەن جانى" دەپ باعالادى، قىزمەت بارىسىندا مەيلى قاندای ماسەلەگە جولىقساق، وسىدان جاۇاپ جانە ۴ادىس تابۇعا بولادى، تەك جاقسى ۇیرەنەتىن، جاقسى تۇسىنەتىن، ویداعىداي تابىاندى بولاتىن بولساق، شیزاڭ قىزمەتىن جاقسى ىستەۇدە بەتالىس جانە سەنىم بولادى.

باس شۇجي شي جینپیڭ تەرەڭ ماعىنادا بىلاي دەدى: "پارتیانىڭ باعىت ـ ساياساتتارى دۇرىس، شیزاڭنىڭ ۴س جۇزىندىگىنە ۇیلەسەدى، ۴بىز ونى ویداعىداي ۴تۇسىنىپ، دایەكتى جوباعا اینالدىرۇىمىز، تیاناقتاندىرىپ، ونىمدىلىككە یە ەتۇىمىز كەرەك. وسىنداي ۴بىر تۇرعى، كوزقاراس، ۴ادىس بوینشا بولعاندا، تابیعي تۇرەدە بەتالىستى تاۇىپ الۇعا، دامۇ جولىن تاۇىپ الۇعا بولادى".

### شیزاڭنىڭ قىستاقتارى:
## ەندىگارى "ایاق كیىمدى بەلگە بایلاپ جۇرەتىن" بەينەدە بولمایدى

گالا قىستاعى باس شۇجي شي جینپیڭ 7 ـ ایدىك 21 ـ كۇنى كوزدەن كەشىرگەن شاعىن قىستاق، "شاپتول گۇلى جایقالا اشىلعان" جەر.

1998 ـ جىلى لینجعا كەلگەنىندە باجي قىستاعىن بارىپ كوردى. 2011 ـ جىلى شي جینپیڭ تاعى ۴بىر رەت باجي قىستاعىنا ات باسىن بۇرىپ، ونداعى وزگەرىستەردى كوردى، سول جەردە ونىڭ ایتقان بىرنەشە اۋىز ۴سوزىن حالىق وسى كۇنگە دەيىن ەستەرىنەن شعارعانى جوق:

"اۇقاتتانۇ جولى ایاقتارىڭىزدىڭ استىندا، كوبىرەك مي جۇمساپ، زەيىندى ادام بولۇ كەرەك. زەيىندى ادام، ۴س جۇزىندە، دامۇدىڭ جولىن جاقسى تاڭداي الادى. شیزاڭنىڭ بایلىعى وتە قۇندى، كەيىرەۇى وتە دارا ەرەكشەلىككە یە، كەيىرەۇىنىڭ تەبىندەپ دامۇ ارتقىشلىعى زور، باسقالاردا جوق نارسە بىزدە بار، باسقالاردا بار نارسە بىزدە ساپالى، ونىڭ ۇستىنە الدا ۴تىپتى دە قۇندى بولا بەرەدى".

"لینجىنىڭ ساياحات كاسىبى 20%تى ۇستايدى، ەندەشە، ۴بىزدىڭ سارا ساياحات كورىنىس ۴تۇینى مەن ساياحات لەنیاسىن دامىتۇىمىزدى قاجەت ەتەدى، ەڭ ماڭزدىسى، بۇقارالىق ساياحات كاسىبىن دامىتۇ كەرەك".

وسى رەت بارعان گالا قىستاعى 318 ـ مەملەكەت تاس جولىنىڭ بوینا ورنالاسقان، قىستاق ەگىنشى ـ مالشى تاسىمال اترەتىن قۇرىپ، شاپتول گۇلى مەرەكەسى ساياحاتىن دامىتتى.

گالا قىستاعى پارتیا یاچەیكاسىنىڭ شۇجیى بیانبا شەشەسى جایلى ۴سوز بولعاندا ۇنەمى كوكەینەن شىقپایتىن مىنا ۴بىر كورىنىستى اۇىزعا الادى:" بۇرىنعى كەزدە جول سىىردىڭ تەزەگى مەن باتپاقتا تولىپ جاتاتىن، شەشەم ۇنەمى ایاق كیمىن بەلىنە بایلاپ الىپ، قىستاق جولىندا جالاڭایاق جۇرەتىن".

ال قازىر كەڭ جولداردىڭ، زاڭگۇ ۇلگىسىندەگى عیماراتتاردىڭ كوك اسپان استىندا ۇزىننان ـ ۇزاققا سوزىلعان تاۇ بوكتەرىندە قاتارلانىپ جاتقاندىعى كوزگە شالدىعادى. شۇباتلا كوتەرىلگەن كوك تۇتىندەر، مامىراجاي بەينەلەر ۇشارىلادى.

باس شۇجي قىستاق تۇرعىنى داۇاجیانسانىنىڭ ۇیىندە قوناقتا بولدى.

كەڭ دە جارىق ۴ۇي، شاعىن اۇلادا گۇلدەر جایناپ، جاسىل جەلەك جامىلعان. شاپتول اعاشنان ویىپ جاساعان ۴ۇي جیھازى، زاڭگۇ ۇلگىسىندەگى سۇرەتتى اشەكەي بۇیمدارى، سۇمەن شایىلاتىن تازالىق ۴ۇیى، مۇنان سىرت، ۴وزىنىڭ استىق قامباسى بار ەكەن.

باس شۇجي قاپ ـ قاپ استقاردى تاپتەشتەي قارادى، ۴بیداي، قاراقۇمىق، ارپا، قىشى، اس بۇرشاق، جۇگەرىلەردى سۇىينە ەكى الاقاننا سالىپ، جارىققا اپارىپ ۇڭىلە قارادى. ۴ماتشاعا ۴بىر قاتار تیىەت تۇتانعىشىمەن سۇرلەنگەن شوشقا ەتى، قاتار ـ قاتار ىرىمشىك ىلىنگەن، تامىنىڭ ۴بىر بۇرىشىندا "وزدەرى اشتىقان اراق" تۇر. ودان ارى ىرگەدەگى اس ۇیگە ۇیىلە قویىلعان سىىر، قوي ەتتەرىن كوردى، ساری مایدىڭ ۴وزى "100 جىڭنان اسا ما قالاي" دەپ سۇرادى.

وترا قالىپ اڭگىمە دۇكەن قۇردى. داۇاجیانسان باس شۇجیگە ۴وز وتباسىنىڭ كىرىسىن ەسەپتەپ بەردى.

تاسىمالمەن اینالىسۇ ۴بىر كىرىس قاینارىمىز، وتباسىمىزدا ۴بىر قازۇ ماشىناسى، ۴بىر قالاقتى كران بار.

شاپتول اڭعارى ەسىك بەلەتىنىڭ تابىس ۇلەسى تاعى ۴بىر كىرىس قاینارى. وتباسىمدا 6 جان بار، جىلىنا 100 مىڭ یۇانعا جۇىق كىرىس كىرەدى. بیانبا ۴سوزىن تولقتاپ بىلاي دەدى: بۇرىن جابایى شاپتول اعاشتارىن بۇتاپ وتقا جاعاتىنبىز، ال قازىر تۇنىق سۇ، جاسىل تاۇ باعالى بایلىق ەكەنىن شنایى سەزىندىك.

۴ار جىلعى 3 ـ، 4 ـ ایلاردا ورماندار جاسىل جەلەك جامىلىپ، گۇلدەر كوزدىڭ جاۇىن الىپ، تاۇ بەتكەیى مەن سایلار كوركەمەن كوز تارتىپ، شوككەن ارایلى بۇلتقا ۇقسایدى. دۇنیە ۴جۇزىنىڭ ۴ار تاراپىنان كەلگەن ساياحاتشىلار داڭقىنا ۴تانتى بولىپ وسىندا كەلەدى، مىنە بیىل جارتى جىل وتەر ـ وتپەستە 140 مىڭ ادام قابىلدادى.

باس شۇجي شي جینپیڭ كۇلمىسىرەي: "بۇل اتا ـ بابامىزدىڭ قالدىرعان بایلىعى سىزدەرگە قۇت ـ ىرىس سىلاعان ەكەن"، ـ دەدى.

بۇل وتباسىنىڭ ەگىمشىلىگىن كىرەتىن كىرىسى تاعى بار. 22 مۇ ەگىستىك جەردى اینالمعا سالىپ، قالعان 7 مۇ جەرگە وزدەردى جەتىن استىق سالادى. وتباسى قوداس، سىىر باعادى. "قوداس سالقىن جەردى ۇناتادى، ارپا ەگىلىپ بولعان سوڭ، ولار اقىرىن ـ اقىرىن تاۇعا شعىپ كەتەدى".

باس شۇجي شي جینپیڭ قاتتى ۴سۇینىپ: "سىزدەردىڭ كىرىستەرىڭىزدى ارى ـ بەرى ەسەپتەگەندە، نەشە 100 مىڭ بولادى ەكەن. وتە باقىتتى وتباسى ەكەنسىزدەر"، ـ دەدى.

داۇاجیانسانىنىڭ ەكى بالاسى اسا قۇانىشتا. قىزى پۇبالامۇ شیاگەر بولعىسى كەلەدى ەكەن، ۇلى پۇبوسىرىن باس شۇجیگە ۴وزىنىڭ جاقىن ارالىققا جۇگىرەتىن سپورتشى بولۇدى قالایتىنىن ایتتى.

كونە شیزاڭدا وقۇ تۇگىلى ۴ومىر ۴سۇرۇدىڭ ۴وزى قیىن ەدى. "توبەسى جابىق جاتىن ورىن" بولۇ سانسىز باسىبایلى قۇلداردىڭ ویلاۇعا دا باتىلى جەتپەيتىن ارماندارى بولاتىن. كەيىرەۇلەرى، اۇەلى، سىىر، قوي قوراعا جاتىپ، ۴شوپ مایالارىن توسەنىش ەتەتىن. باسىبایلى قۇلدار اراسىندا تاعى مىناداي ولەڭ تاراعان:" قارلى تاۇ ساری مایعا اینالسا دا، شونجار قوجایىندار یەلەپ الادى؛ وزەن سۇلار سۇتكە اینالسا دا، ۴بىر ۇرتتام شۇڭگە اۇزىمىز جارىمایدى".

بۇگىنگى تاڭدا شیزاڭدىقتاردىڭ نازارىندا ۴داۇىر بولگىش جویقىن وزگەرىستىك مانگە یە بولىپ وتىرعانى ـــ كەدەیلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۇ، "شیزاڭ حالقىنىڭ تۇرمىس تاسىلىندە ۴بىر قادامدا ـ اق مىڭ جىلدىق سەكىرۇ جۇزەگە استى".

كەدەیلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۇدىڭ العاشقى كەزىندە شیزاڭ ەلمىزدەگى بىردەن ـ ۴بىر ولكە دارەجەلى شوعىرلى ۇلاسپالى ەرەكشە كەدەي ۴ۇگىر، بۇكىل مەملەكەت بوینشا كەدەیلەسۇدىڭ تۇىلۇ سالىستىرماسى ەڭ جوعارى، كەدەیلىك دارەجەسى ەڭ اۇىر، كەدەیلەردى سۇیەمەلدەۇ وزىندىك قۇنى ەڭ جوعارى، كەدەیلىكتەن ارىلتۇ قیىندىق دارەجەسى ەڭ جوعارى اۇىر كەدەي ۴ۇگىر بولاتىن.

ەڭ تەرەڭ كوڭىل ۴بولۇ، ەڭ بەرىك سەنىم. 2019 ـ جىلدىڭ سوڭىندا شیزاڭداعى 74 كەدەي اۇدان ـ ۴وڭىرىنىڭ كەدەیلىك قالپاعى تۇڭعىلدەي النىپ، 620 مىڭنان استام كەدەي جان سانى تۇڭعىلدەي كەدەیلىكتەن ارىلدى. ورتالىقتىڭ 7 ـ رەتكى شیزاڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ماجلىسىندە باس شۇجي شي جینپیڭ شیزاڭنىڭ وزگەرىسىن جاندى بایاندادى:" كوپتەگەن ەگىنشى ـ مالشى بۇقارانىڭ تۇرمىسى سۇ شەلەگىنەن سۇ قۇبىرىنا، ماي شامنان ەلەكترگە، توپىراق جولدان اسفالت جولعا قاراي جاقسارۇدى جۇزەگە اسىردى".

داۇاجیانسان داستارقاننا ىرىمشىك قویىپتى. باس شۇجي شي جینپیڭ ۴بىر كەسەگىن الىپ اۇزىنا سالدى. ۴دامى ۴تىل ۇیىرەدى.

قىستاققا كىرە بەرىس جەرگە قىستاق تۇرعىندارى جینالعان. مەرەكەلىك ۴ساندى كىمەدىرىن كىيىپ، قولدارىنا اپیاق حادا ۇستاپ، "باس شۇجیگە راقمەت"، "پارتیا ورتالىق كومیتەتىنە راقمەت"، "جاشىدىلى" دەپ الاقایلادى... باس شۇجي شي جینپیڭ ولاردىڭ اراسىنا بارىپ، كوپشىلىككە "جاشىدىلى" دەپ باقىت تىلەدى.

قاراپایىم اۇىلداستار باس كىمەدىرىن الىپ، یىلىپ سالەم بەرىپ، قۇرمەت كورسەتتى، اسەرلەنگەندە كوزدەرىنە جاس ىركىلدى.

ەشتەڭەسى جوق تاقىر كەدەیدەن كەدەیلىكتەن ارىلۇعا دەيىنگى، ودان بایۇعا قادام تاستاۇعا دەيىنگى جویقىن وزگەرىس اسا تەبىرەنسىكە تولى! بۇرىنعى بەينەتتى ەسكە الىپ، قازىرگى زەينەتتى قاستەرلەدى، پارتیانىڭ قامقورلىعىن تىپتەن ەستە بەرىك ساقتادى. "جۇڭگو كومۇنیستىك پارتیاسى بولماسا، سوتسیالیستىك جاڭا شیزاڭ بولماق ەمەس"، وسى ۴سوزدى ۴اربىر وتباسى بالداي باقىتتى تۇرمىستارىنا جازدى.

" مەن بارعان جەرلەرىمنىڭ بارىنەن كوپشىلىكتىڭ جاقسى تۇرمىس وتكىزۇگە دەگەن باقىت سەزىمىن، پارتیا مەن مەملەكەتكە دەگەن العىس سەزىمىن سەزىندىم"، ـ دەدى باس شۇجي تەبىرەنىپ.

### شیزاڭنىڭ جاسىل جامىلعىسى:
## تاریحقا دەگەن جاۇاپكەرشىلىك، حالىققا دەگەن جاۇاپكەرشىلىك، دۇنیە جۇزىنە دەگەن جاۇاپكەرشىلىك

لینجى قالاسىنىڭ قالا جوباسى سارایىندا باس شۇجي شي جینپیڭ ۴بىر ۇلكەن سۇرەتتىڭ الدىندا توقتاي قالىپ ۇڭىلە قارادى.

بۇل یالۇزاڭبۇ ۴دارىاسىنىڭ ۇلكەن ۴مۇیىسى، جوڭكىلگەن ۴دارىا قۇزار شىڭدى بویىلاپ یرەلەڭدەي امپ، ەكپىندەي جوڭكىلگەن، تابیعات اسقان شەبەرلىكپەن ایىندى سۇرەت سالعان ـ دى.

"اسپاننان كوز جىبەرسەڭىز، جەر الاپ جاسىل جەلەك جامىلىپ، بارلىق الاپتان تاۇ ـ وزەننىڭ كوركەم كورىنىسىن كورەدى ەكەنسىز"، ـ دەدى باس شۇجي ۴سۇینىپ.

7 ـ ایدىك 9 ـ كۇنى تۇستەن كەيىن، ول ورتالىق رەفورمانى جاپىاي تەرەڭدەتۇ كومیتەتىنىڭ 20 ـ رەتكى ۴ماجلىسىن باسقارىپ اشتى. مۇنداعى ۴بىر تۇرەدە «چیڭحاي ـ شیزاڭ ۴ۇستىرتىنىڭ ەكولوگیالىق ورتاسىن قورعاۇ جانە بایاندى دامۇ جوباسىن» قاراپ ماقۇلدادى. وسى رەتكى ماجلىستە باس شۇجي شي جینپیڭ جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ۴ومىر ۴سۇرۇى مەن دامۇىن قامتاماسىزداندىرۇدىڭ تاریحي بیىگىندە تۇرىپ، تاریحقا جاۇاپتى بولۇ، حالىققا جاۇاپتى بولۇ، دۇنیە جۇزىنە جاۇاپتى بولۇ پوزىتسیاسىنا تابىاندى بولىپ، چیڭحاي ـ شیزاڭ ۴ۇستىرتىنىڭ ەكولوگیالىق ورتاسىن قورعاۇ جانە بایاندى دامۇ قىزمەتىن ویداعىداي یگەرۇ كەرەكتىگىن ایقىن تالاپ ەتتى.

ەكولوگیا شیزاڭداعى "مەملەكەتتىڭ ۴رى ۴سى". چیڭحاي ـ شیزاڭ ۴ۇستىرتىنىڭ ەكولوگیالىق ورتاسىن قورعاۇ جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ۴ومىر ۴سۇرۇى مەن دامۇىنا قوسقان ەڭ زور ۇلەس.

چیڭحاي ـ شیزاڭ ۴ۇستىرتىنىڭ قویناۇىندعى شیزاڭ ماڭزدى ەكولوگیا حاۇىپسىزدىك قالتقىسى. سۇ، كۇن نۇرى، جابایى حایۋانات، ورمان، كەن... بایلىقتىڭ مولدىعى ادامدى تاڭ قالدىرادى. ایناتى چومولاڭما شىڭى، قۇلاما قۇز نایجیاباۇا شىڭى، بۇىرقانعان یالۇزاڭبۇ ۴دارىاسى، جاپ ـ جاسىل باسۇڭسو ۇرپاقتار بویى، ۴سوز جوق، قاستەرلەيتىن اسىل قازىنا.

"شیزاڭنىڭ ەكولوگیالىق ورتاسىن جاقسى قورعاۇدىڭ پایداسىن بولاشاقتا كورۇگە بولادى، ەل ـ جۇرتقا یگىلىك ەكولوگیانى ۴بۇلدىرىپ پایدالانباستان، قایتا ەكولوگیالىق جاراسىمدىلىق العى شارتىندا پایدالانۇىمىز كەرەك"، ـ دەدى.

ول: "وسى 'تازا توپىراقتى' قورعاۇ كەرەك، وسى ۴ستى بارلىعىمىز ویداعىداي ىستەيىك"، ـ دەپ باسا دارىپتەدى.

ەكولوگیانى الدىمەن ویلاستىرۇ، جاسىل داۇ جولىمەن جۇرۇدە شیزاڭ تاماشا باسىمدىقتا یە. شیزاڭنىڭ سوڭعى جىلدارى جاساعان ۴ارىر قۇلشىنىستارى باس شۇجیگە تەرەڭ اسەر قالدىردى.

بىرەۇى "جاسىل بانكە". گالا قىستاعى قىستاق تۇرعىندارى كومیتەتىنىڭ جانىندا جینالعان نومىرگە ایرباستایتىن "جاسىل بانكە" بار. قىستاق تۇرعندارى قایتا جیناپ الۇعا بولاتىن قوقىر ـ قوقىستاردى الىپ، وسى اراعا كەلىپ نومىرگە ایرباستاۇعا، كۇندەلىكتى تۇتىنۇ بۇیمدارىن اۇىستىرىپ الۇنا بولادى. وسى قىستاقتىڭ اۇىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇگە جاۇاپتى ارنایى قىزمەتكەرىنىڭ باسقا اۇىل ـ قالاشقتاردىڭ بۇل ۴ادىسىنىڭ تابانداىى ـ اق تابىستى بولعاندىعىن كورىپ، سودان ۇیرەنگەنى بولاتىن.

بىرەۇى "جاسىل باقشا". شیزاڭدا بۇكىل رایوننىڭ باقشالارىنان جانە دەنە تاربیە قۇرىلعىلارىنان تۇڭعىلدەي ەسىك بەلەتى النبایدى. باس شۇجیى شي جینپیڭ لینجى جاڭا، كونە قالا رایونى تۇیىلسكەن ورىندا اۋتوكولىكتەن ۴تۇسپ، داۇالى جوق گۇڭبۇ باقشاسىنا كىردى. ۴ان اۇەننە، شاتىنق كۇلكىسىنە ىلەسە باقشا الاڭىنا بەت الدى.

جۇزدەن استام ادام گوجۇاڭ ۴بىين بیلەپ جاتىتى. "كوڭىلدى جۇرگەن بولارسىڭدار، وسىندا قالۇدى قالایسىڭدار ما؟"، ـ دەپ كۇلىمسىرەي سۇرادى باس شۇجي سول ارادعى ساياحاتشىلاردان.

"قالایمىز!" دەپ جاۇاپ بەردى كوپشىلىك بىركەلكى داۇىسپەن.

تاماشا ەكولوگیا جالپىعا ەڭ ۴تیىمدى حالىق تۇرمىسىنىڭ ىرىس ـ قۇتى.

### شیزاڭداعى ادامدار:
## جاپاعا شىدامدى ادامدار، كۇرەس جۇرگىزەتىن ادامدار، ۴توزىمدى ادامدار، ىنتىماقتاسا الاتىن ادامدار، ۇلەسكەر ادامدار

لاسانىڭ باكو كوشەسىندەگى ۇساق ـ تۇیەك بۇیمدار دۇكەننىڭ قىزمەتكەرى ۴وزى تارتقان سۇرەتىن تاراتىپ، "بۇل مەنىڭ باس شۇجیدىڭ قاسىنا ەڭ جاقىن بارعان كەزىم"، ـ دەدى.

سۇرەتتە قاز ـ قاتار تىزىلگەن دۇكەندەر، دىر ـ دۇمانعا تولى كورىنىستەر جانە قایشالىسقان ادامدار بار. مىڭ جىلدىق تاڭ شۇعىلاسىن باستان وتكەرگەن باكو كوشەسى باس شۇجي كەلگەن ساتتە دۇمانعا بولەندى.

(جالعاسى 3 ـ بەتتە)